

Timofej Murašov

Šestovo nihilizmo problema

XIX a. filosofija gali būti pavadinta „susvetimėjimo“ filosofija. Romantikai, Hegelis, Nietzsche, Marksas, Solovjovas liudija apie gilią Vakarų pasaulį ištikusią krizę, – visur jaučiasi nostalgija prarastai tikrovei. Levas Šestovas, būdamas savo epochos vaikas, juda ta pačia kryptimi, kartodamas žymiąją Šekspyro frazę „Time is out of joint“. Filosofas konstatuoja, kad žmogaus būseną gali būti apibrėžta vienu žodžiu – susvetimėjimas, kad individas yra atskirtas nuo tikrovės, gyvena abstrakcijų pasaulyje. Tragedijos kaltininku Šestovas laiko protą. Juk būtent protas kuria iliuzinį pasaulį, t.y. vietoje to, kas yra, rodo tai, ko nėra. Todėl galima teigti, jog mąstymas Šestovo filosofijoje suprantamas kaip neigiamas santykis su tikrove. Tokiu būdu mąstymo pradžia, jo ištakos yra pati tikrovė, o mąstymas – nūsukimas nuo jos niekio pusėn. Norint sugrįžti prie mąstymo ištakų reikia sunaikinti protą. Tol kol mąstymas nebus dekonstruotas individo gyvenimas bus apspręstas niekio.

Tokiu būdu, iš vienos pusės, Šestovas tampa niekio demaskuotoju, kviečia kovoti su protu ir gali būti pavadintas antinihilistu. Tačiau, iš kitos pusės, diagnozuodamas nihilizmo „ligą“ užsikrečia ja ir pats. Tad kokia paties Šestovo pozicija nihilizmo atžvilgiu? Pranešime teigiama, kad Šestovo pozicija nihilizmo atžvilgiu yra tarpinė – tai būseną tarp nihilizmo ir antinihilizmo. Ši pozicija primena žmogaus prabudusio sapne būseną – jis dar miega, bet jau žino, jog viskas, kas vyksta aplinkui, yra tik sapnas. Tačiau galutinis prabudimas yra ne žinojimas, o aktas.

Paskutinė išvada verčia atidžiau pažiūrėti į filosofinio teksto ir nihilizmo santykio problemą. Ar gali filosofinis tekstas būti ne tik žinojimu, bet ir aktu? Juk jeigu tekstas tik aprašo pasaulį jam lemta likti žinojimo/nihilizmo įkaitu. Sprendžiant šį klausimą buvo sekama Borisu Groysu, kuris žiūri į Šestovą kaip į vieną iš antifilosofinės tradicijos atstovų. Analizuojant jo darbus pro šios krypties prizmę teigiama, kad Šestovo tekstai yra performatyvūs – jie tematizuoja susvetimėjimo ir nihilizmo problemas kaip centrinės individo gyvenime. Šis tematizavimo aktas transformuoja skaitytoją, tačiau ir šiuo atveju Šestovo tekstų pozicija nihilizmo atžvilgiu lieka tarpinė – juk jo darbai nesugrąžina tikrovės, bet tik tematizuoja jos nebuvimą kaip egzistencinę problemą.